

ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
№ 10 «ВЕСЕЛКА» КОМБІНОВАНОГО ТИПУ

Консультація для батьків

***«Слово, як горобець – вилетить не
спіймаєш»***

Підготувала:

Практичний психолог

Вікторія ХАРІНА

«Ми відповідальні за тих, кого приручили»

Антуан де Сент-Екзюпері

Виховуючи дітей, ми робимо багато чого, навіть не замислюючись над тим, як це може вплинути на дитину. Ось простий приклад, цілком реальна життєва ситуація. Тато, помітивши, що син ледве тягне за собою рюкзак із підручниками, кидає йому на ходу: «Та що ж ти так пихкаєш? Чи слабкий?». За деякий час хлопчик не може дати відсіч своєму однокласникові, який штовхає його і кривдить словами. Звичайно, адже найголовніший чоловік у його житті тато сказав, що малюк слабак. Поговорімо про те, чого взагалі робити не можна, виховуючи дитину.

І нехай на перший погляд це здається вам несерйозним, але кожна з фраз, про які ви прочитаєте нижче, має для майбутнього вашої дитини дуже серйозні наслідки.

Жорсткі фрази

- Якщо ви говорите дитині: «Я взагалі більше не розмовлятиму з тобою» і дійсно не розмовляєте, ви маєте розуміти, що влаштовуєте малюкові серйозне емоційне випробування. Уявіть собі, що відчуває дитина. Мама або тато тут, поруч. Але звернутися до них неможливо, тому що немає зворотного зв'язку. Малюк почувається розгубленим, відчуває страх, паніку. Ви не доб'єтесь слухняності, а, навпаки, після переляку і шоку дитина може відповісти вам тим самим, тобто перестати розмовляти. Чи влаштувати несподівану істеріку. Чи почати вередувати через дурниці. Тож прийом «цілковитого мовчання» є не просто жорстким, але ще й неефективним.

- Фразу «За що мені таке покарання дісталось?» дорослі зазвичай вимовляють, глибоко зітхаючи чи то від втоми, чи то від жалю. Підтекст

такий: «Я такий чудовий батько (чудова мама), але абсолютно не розумію, звідки в мене раптом з'явилася така жахлива дитина, яка не виправдала моїх сподівань». Підсумок: ваше втомлене зітхання коштувало дитині заниженої самооцінки і почуття, що її не люблять найдорожчі серцю люди. «Нещастя моє» і «кара божа» - фрази, які мають таке ж смислове навантаження.

- Слова «Убити тебе за таке мало» фактично означають, що ваша дитина для вас не просто нелюбима, але взагалі не заслуговує права на існування. Коли батьки вимовляють подібні фрази, вони нібито й не вкладають у них жахливий зміст. «Та це я просто спересердя сказала», «Ну, звичайно, я не вбиватиму свою дитину, це і так зрозуміло», - говорять батьки. Проте слово «убити» несе в собі певне смислове навантаження і означає саме вбити фізично.

Є свідомий рівень, коли дитина сприймає слова дорослого і розуміє їх усвідомлено. Є рівень підсвідомий, коли наші слова дитина не зовсім розуміє, але вони залишають глибокий відбиток у її душі. І нарешті, ніхто не відміняв впливу слів на психіку дитини. Адже давно і фізики, і психологи помітили, що деякі слова можуть впливати на психіку подібно до лікування, а деякі - руйнівні. Це грубі, жорсткі слова, пов'язані з насильством, лайкою.

Мабуть, пояснювати далі, що такі фрази батьків не лише не допомагають розвитку дитини, а, навпаки, заважають, немає потреби. Важливо стежити за своїми словами. Адже іноді ми навіть не помічаємо того, що вимовляємо мимоволі.

Нехороше порівняння

Порівняння - прийом, до якого вдаються всі без винятку батьки. Ось, наприклад, маленький тест. Відмітьте «галочкою» фрази, які ви хоча б одного разу говорили своїм дітям.

- Чому інші діти можуть, а ти ні?
- Усі діти, як діти, а ти...
- Усі встигли записати домашнє завдання, окрім тебе.
- Ти весь у свого батька, такий же ледачий (неакуратний, неввічливий тощо).
- У Марійки чиста сукня, а в тебе завжди все в плямах.
- Ось я, коли мені було стільки років, скільки тобі, ніколи не грубив дорослим (завжди допомагав мамі, ніколи не бруднив свій одяг) тощо.
- Усі будуть головою об стіну битися, і ти теж?
- Подивися на мене. Хіба я коли-небудь робив так, як ти?

Якщо ви позначили хоча б одне порівняння, це свідчить про те, що ви користуєтеся забороненим прийомом і порівнюєте дитину з іншими дітьми, із собою у вашому дитинстві, із собою сьогоднішнім. Порівнювати дитину можна тільки з нею самою. Як це?

Дуже просто. Спробуйте порівняти вчорашні досягнення свого малюка із сьогоднішніми.

- Ти молодець! Сьогодні в тебе виходить набагато краще, ніж учора.

- Чудово! Йй зміг зробити те, що місяць тому в тебе виходило не дуже добре!

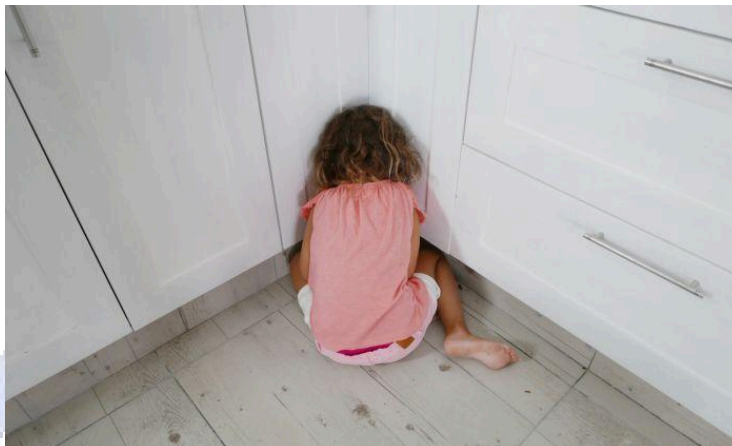
- Ти зміг! Я пишаюся тим, що ти навчився це робити! (така фраза підкреслює позитивні зміни, але не зосереджує дитину на невдачах).

Своє порівняння з іншими дітьми дитина сприйматиме дуже негативно. Ще б пак, адже батьки немов говорять: «Що ж ти, усі діти, як діти, хороші, розумні, акуратні, а ти не такий, ти поганий, ти нечепура, ти двієчник» тощо. Будьте впевнені, що такі слова ніколи не стануть стимулом для дитини. Навпаки, вони знеохотять її прагнути до чогось нового, до кращого результату.

Порівнювати дитину з кимось із батьків («Ти весь у свого батька, такий же ледачий (неакуратний, неввічливий» тощо) теж не корисно. Адже це негативне порівняння, яке підкреслює, що дитина взяла від татуса (або мами) погані риси. Через це самооцінка дитини також знижуватиметься. Якщо ви хочете навести приклад своєї позитивної поведінки в дитинстві, наприклад розповісти про те, що, коли ви були таким же, як і ваша дитина зараз, ви «завжди слухалися маму» або «отримували самі п'ятірки», малюк теж почуватиметься невдахою і невмійком, якому ніколи не стати таким же класним і успішним, як його батьки. Хочете все-таки виховувати малюка на своєму життєвому прикладі? Уникайте порівняння. Розповідайте історії зі свого дитинства безвідносно ситуацій, пов'язаних із дитиною. А ще не

забувайте про об'єктивність. Розповідайте не лише про свої успіхи і досягнення в дитинстві, але й про те, що у вас теж були проблеми і труднощі.

Неадекватне покарання і те, що Ви ніколи не зможете виконати

Іноді батьки, розсердившись на дитину, можуть вимовляти дуже страшні фрази. Наприклад: «Я тебе зараз по стінці розмажу!» І якщо для когось такі слова здадуться кошмарними (адже більшість батьків намагаються не розмовляти з дітьми грубо), у деяких сім'ях можна почути і не таке. Складно уявити, що має зробити дитина, щоб її так покарали. Вищенаведеної фрази «Не слухатимешся — уб'ю» це теж стосується. Страшні загрози з боку дорослих на адресу дитини насправді є нездійсненими обіцянками. Тобто як би ви не залякували дитину, рано чи пізно вона все-таки починає розуміти: слова «уб'ю», «розмажу», «відірву голову», «закрию в підвалі» та інші є не більше ніж порожніми погрозами, як би страшно і лячно вони не звучали. А що буває, якщо дитині весь час погрожувати (обіцяти), але ніколи не виконувати цього? Цілком імовірно, дитина за деякий час припиняє реагувати на слова дорослих.

Іноді мами і татусі, зневірившись вплинути на дитину, можуть сказати: «Вижену тебе з дому, йди куди хочеш». І не лише сказати, але й виставити дитину за двері. Мовляв, дитина провітриться, відчує, як удома добре, а за порогом темно і страшно, повернеться і відразу добре поводитиметься. Але насправді всі слова, які стосуються вигнання з дому, відлучення від сім'ї, запам'ятовуються надовго, практично назавжди. І почуття страху, невпевненості, відсутності надійного тилу зароджується в душі малюка.

«Коли я був маленьким, мій тато, намагаючись привчити мене до порядку, погрожував, що віддасть мене до дитячого будинку, - розповідає молодий чоловік. - Тепер у мене двоє синів. І я точно знаю, що ніколи в житті

не скажу їм таке. Тому що я прекрасно пам'ятаю свої почуття. Я навіть не ображався на батька. Мені було страшно, що він візьме мене за руку і дійсно відведе до дитячого будинку. Що потім я ніколи не зможу повернутися додому. Що я житиму десь далеко, у холодній будівлі з чужими людьми. У мене не буде іграшок і до мене ніколи не придуть батьки».

Фраза, сказана батьком від педагогічної безпорадності, не просто лякає і раниць дитину. Дорослі, яким у дитинстві погрожували дитячим будинком, згадують, що цей страх жив із ними не один день. Але замість того, щоб поводитися добре, вони робили навпаки: вдавались до всіляких «поганих» вчинків, прагнучи отримати емоційну реакцію батьків.

Даремні слова

Є такі слова, які, можливо, не завдадуть великої шкоди, але й користі від них не буде. Це наші «констатації фактів», коли дорослі люди ставлять ті самі «риторичні» запитання. Наприклад, марно запитувати в дитини, яка обдурила вас: «Навіщо ти мені брешеш?». Адже і так зрозуміло: дитина обманює дорослого тому, що хоче уникнути покарання.

Чи ви говорите дитині, що її вчинок жахливий, причому бачите, що малюк і так дуже засмучений. Дитина вже зробила щось, вона засмучена і розкаюється, але ви продовжуєте «виховувати». Результат? Звісно, негативний — роздратування, образа, гнів.

А може, ви просто говорите, немов розмовляючи із самим собою: «Ну що це за дитина така?», «Скільки можна говорити, що речі слід складати акуратно?» тощо. Усі ваші фрази, які адресовані дитині, але вимовляються вами немов у порожнечу, так і спрацьовують — неефективно. Тому краще поміркувати, які слова принесуть користь, варто чи ні зараз говорити якщо дитина все одно не сприймає ваші слова.

Чим можна замінити шкідливі прийоми

Поговорімо про те, чим можна замінити батьківські прийоми, які шкодять, а не допомагають дитині.

Звичайно, ви живі люди і реагуєте на все емоційно. І не буває так, щоб дитина поводитися весь час добре. Ви можете розсердитися на дитину. Але замість того, щоб кричати «Я тебе в'ю» та говорити інші жахливі слова, вам краще зробити паузу. Наприклад, подумки полічити до десяти, зробити декілька спокійних вдихів-видихів, вийти з кімнати на дві-три хвилини. А потім сказати дитині про свої почуття:

— Я дуже розсердився. Так розсердився, що мені складно стримуватись.

— Ти засмутив мене своєю поведінкою.

— Мені треба поміркувати, що робити далі. Зараз я вийду на дві хвилини, а потім повернуся, і ми з тобою поговоримо спокійно.

— Я бачу, що тобі важко опанувати себе. Мені це теж непросто. Заспокоймося і порахуймо до десяти.

Хваліть або сваріть дитину, не порівнюючи її з іншими дітьми, людьми і собою. Важливо лише те, які зміни відбуваються в самій дитині. Якщо ви часто хвалите малюка за те, що він «найкращий за всіх», замисліться, до чого може призвести постійне змагання з оточенням. Таке може витримати не

кожна дитина. Скористайтеся порадою порівнювати малюка і його успіхи з ним самим, із його вчорашніми результатами.

Дорослі мають розуміти: дитина дуже залежна від їхньої думки, дослухається до них, і саме оцінки дорослих впливають на майбутнє сьогоденного малюка.

Джерела:

https://www.google.com/search?q=%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D1%96%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B8&fbm=isch&ved=2ahUKEwi4u6eA0Kb1AhXP_CoKHeHZDToQ2-cCegQIABAA&eq=%D1%80%D1%96%D0%B7%D0%BD%D1%96%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B8&gs_lcp=CgNpbWcQAzIGCAAQOBxAeOgcIIxDvAxAnOggIABAIEAcQHIDKEFjeH2CcI2gAcAB4AIABWYgB_gOSAQE2mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&scient=img&ei=XtvbYbiUC8_5qwHhs7fQAw&bih=937&biw=1920&rlz=1C1GGRV_enUA798UA798#imgrc=Yx1eVyOU7933gM

<https://pershyj.com/p-zla-mama-12-sposobiv-navchiti-ditinu-distsiplini-4656>

